Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на комарецот во француските и во македонскиот јазик (стр. 1-10), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик,* 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 стр.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА КОМАРЕЦОТ ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

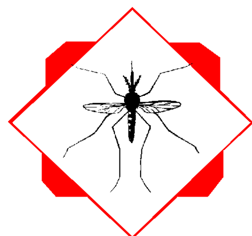
§ 1. Комарецот се наоѓа на тринаесетто место, меѓу инсектите во францускиот корпус од базата по бројот на јавувања (**23** единици со фигуративно значење или **2,18 %** од вкупно 1056 единици).

Во македонскиот корпус комарецот се наоѓа на осмо место со **14** единици (од вкупно 407) или **3,44 %**.

Во врска со митологијата сврзана за комарецот ги среќаваме овие податоци во ***Речникот на симболи***:

Комарецот е симбол на **агресивност**. Тој упорно се обидува да го наруши интимниот живот на жртвата и се храни со нејзината крв.

Се наведува и податокот дека еден грчки историчар мисли дека прочуената сфинга од Теба, која се сметала за страшен монструм, била само обичен маларичен комарец. Тој монструм им поставувал загатки на минувачите и потоа, откако тие не можеле да го погодат одговорот, ги убивал. Едип ја решил загатката на тој начин што ги исушил барите со помош на систем на испусти.

Оваа нова претпоставка за сфингата фрла и поинаква светлина на Едиповиот комплекс. Имено, кралот на Теба, не можејќи да излезе на крај со сфингата, се помирил со нејзината злокобна улога и на одреден начин станал одговорен за злото што не можел да го истреби. Кралот Лај станал овоплотување на злото, на маларичниот комарец. Така, за да се победи комарецот, требало да се отстрани кралот. Оттаму и убиството на кралот, а со оглед на тоа што кралот е татко на Едип, тоа е убиство на таткото кој му го попречува патот на синот.

Од друга страна, барата е само еден од многуте симболи на несвесното. Барата може да се ослободи од својата застојана вода во која се размножуваат комарците само ако се отворат канали. Канали на несвесното преставуваат разните начини на себеизразување како што се: сонот, говорот, поезијата, сликарството, музиката. Барата всушност го претставува таткото.

Во таа ситуација појавата на Едип претставува фигура на психоаналитичарот. Едип го отвора патот за комуникација: тој помага да се отстрани таткото. Во еден момент во личноста на Едип се спојуваат

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na komarecot vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-10), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik,* 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

двете улоги: улогата на аналист и на анализиран. Во моментот кога се отвораат каналите и кога умираат комарците, лечењето се завршува, разделените делови на личноста се спојуваат во едно што докажува дека човек може единствено сам да си се спаси. [1]

А. Комарецот во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е претставен во **2** единици од базата (од вкупно 23 единици) и со **8,70 %** се наоѓа на второ место меѓу четири групи признаци. Овој признак е застапен преку 2 особини: **големина** и **како животно**.

Особината **големина** е застапена во една погрда во која комарецот симболизира **мало суштество или дете**: (1) Ⓕ **moustique (tire-toi de la, eh, moustique!)** = «se dit - comme "moucheron", "insecte", "fourmi" etc. - pour écarter un avorton»; «*fam.* enfant tout menu et remuant (syn. moucheron)» (*Lexis)*.

Особината **како животно** е застапена исто така во една единица која симболизира **налудничавост**: (2) Ⓕ **avoir un moustique dans la boîte à sel** = «être fou» (*Argot du corps)*.

§ 3. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **1** единица и со **4,35 %** го дели третото место. Овој признак е претставен преку **1** особина. Особината **однесување според времето** ја среќаваме во едно претскажување: (3) Ⓕ **Il y a menace d'orage lorsque les cousins s'attachent à la peau de l'homme** (*Dictons des bêtes)*.

§ 4. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КОМАРЕЦОТ И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ** е застапен во **1** единица и го дели третото место со претходниот признак. Се работи за еден виц во кој комарецот се јавува во неговата улога на **задевач** (против носорогот па оттаму и комичниот ефект):

(4) Ⓕ **En Afrique, un moustique rencontre un de ses congénères et s'inquiète:**

- Que se passe-t-il? Tu n'a pas l'air en forme.

---

[1] Sp J. Chevalier & A. Gheerbrant: ***Dictionnaire des symboles,*** Robert Laffont, Paris, 1982, str. 653.

- Et pour cause! Je me suis foulé le dard en voulant piquer un rhinocéros. (*L'humour des animaux, 116)*

§ **5**. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КОМАРЕЦОТ И ЧОВЕКОТ** се јавува во **19** единици и со **82,61** % се наоѓа на прво место.

Комарецот ги напаѓа луѓето и им ја цица крвта па поради тоа тој симболизира **задевач и опасно суштество** во два афоризми: (5) Ⓕ **Les moustiques ont certainement fait mettre plus de vêtements sur le dos des femmes que la pudeur.** (*L'humour des animaux, 154: Coco Chanel)*, (6) Ⓕ **Le moustique n'a été créé que pour mieux faire apprécier la mouche.** (*L'humour des animaux, 154: Alphonse Allais)* и во неколку вицеви:

(7) Ⓕ **Assis sur leurs planches à clous, deux fakirs indiens préparent leurs prochaines vacances.**

- Moi, en tout cas, dit l'un, je ne retournerai jamais en Camargue. J'y ai passé quinze jours, l'année dernière, et je n'ai pas pu y fermer l'oeil, à cause des piqûres de moustiques. (*L'humour des animaux, 118*),

(8) Ⓕ **Au bord de l'Amazone, deux explorateurs sont endormis sous une tente. Deux énormes moustiques surgissent et le premier dit à l'autre:**

- On les mange ou on les emporte?

- Je crois qu'il vaut mieux les bouffer tout de suite, dit le second moustique. Si les gros nous voient passer avec, ils vont nous les faucher... (*Nègre: Dict. des hist. drôles, 1015)*,

(9) Ⓕ **Sur la cuisse de Robinson Crusoë, il y a deux moustiques. Et le premier s'exclame:**

- Maintenant, j'en ai marre. Je me tire.

- D'accord, répond l'autre. A vendredi... (*Nègre: Dict. des hist. drôles, 1308)*,

(10) Ⓕ **Sur une plage bondée, un vacancier voit surgir une douzaine de pieuvres géantes qui saisissent les baigneurs dans leurs tentacules et les entraînent vers les flots.**

- Si seulement, soupire-t-il, ces bonnes bêtes, pouvaient "en plus" nous débarasser des moustiques! (*L'hu- mour des animaux, 49)*

Следните два вица се варијантни а вториот се разликува од првиот по посовременото средство за осветлување:

(11) Ⓕ **Un petit garçon, en vacances près de l'Etang de Berre, a fort mal supporté d'être harcelé toute la journée par les moustiques. Le soir, son mécontentement se transforme en panique quand il aperçoit des vers luisants.**

- Les voilà! crie-t-il, en allant se réfugier dans les bras de sa maman, ils reviennent... avec des lanternes! (*L'humour des animaux, 116)*,

(12) Ⓕ **Un terrain de camping est attaqué par une escadrille de moustiques... Cela dure deux heures, puis, silence, les moustiques semblent partis... Un campeur se réjouit:**

- Ouf! On va enfin être tranquille. Un autre glisse sa tête hors de sa tente. Il aperçoit deux vers luisants et annonce:

- C'est pas fini, les gars... Ils rappliquent avec des lampes électriques! (*Festival du rire, 381)*

За да не ги каснат комарците луѓето измислувале разни начини што се забележени во следните верувања: (13) Ⓕ **Il faut manger du chou vert le mardi-gras, pour ne pas être mangé des "mouchettes".** (*Rolland, t. 13, 144: Wallonie*), (14) Ⓕ **On dit aux enfants, le jour du Carnaval, il ne faut pas manger de soupe ce soir, si vous en mangez les *moussions* vous mangeront toute l'année** (*Rolland, t. 3, 304: Deux-Sèvres)*, (15) Ⓕ **Celui qui ne mange pas de soupe grasse pendant les trois derniers jours de carnaval sera piqué par les cousins tout le reste de l'année** (*Rolland, t. 3, 304: Lorient)*, (16) Ⓕ **Si les cousins voltigent autour de vous pendant la nuit, c'est que vous avez oublié de dire votre prière** (*Rolland, t. 13, 145: Ardennes)*.

Ако не помогнат тие акции тогаш треба да се направи нешто друго. Еден од начините е да се заштитат одредени делови од телото, како што гледаме од следната сексолошка фраземa: (17) Ⓕ **se mettre la pine à l'abri des moustiques** = «faire l'amour» (*Argot du corps)*. Потоа на ред доаѓа бркањето: (18) Ⓕ **Pour chasser les cousins d'un endroit on fait la chussée, c.-à-**

d. on produit au moyen des plantes odoférentes brûlées une fumée épaisse. (*Rolland, t. 13, 144: Vendée*), па ставањето мрежи:

> (19) Ⓕ **- C'est curieux, s'étonne un monsieur qui arrive en vacances, avec sa petite famille, dans la villa qu'il a louée dans le Midi: toutes vos fenêtres sont équipées de deux sortes de moustiquaires.**
>
> **- Bien sûr, explique le propriétaire de la villa. Les moustiquaires à petites mailles sont destinées à empêcher les petits moustiques d'entrer, et celles à grandes mailles sont pour les gros.** (*L'humour des animaux, 119)*

Ако комарците и понатаму упорно напаѓаат тогаш не преостанува ништо друго туку нивно требење:

> (20) Ⓕ **- Vous avez très bien joué, hier soir, dit le maire d'un petit village au chef d'orchestre d'une harmonie venue donner un concert, à l'occasion de la fête locale. Mais j'ignorais qu'il y avait tant de coups de cymbale dans le *Boléro* de Ravel.**
>
> **- C'est surtout, avoue le maestro, que notre cymbalier ne peut pas supporter les piqûres de moustiques.** (*L'humour des animaux, 117)*,
>
> (21) Ⓕ **Un aristocrate de haute lignée a été cruellement piqué par un moustique.**
>
> **- Que Monsieur le Compte me permette ... dit son valet de chambre en s'apprêtant à écraser l'insecte contre le mur.**
>
> **- Surtout pas, Firmin, proteste le noble. N'oubliez pas que, maintenant, il a du sang bleu dans les veines.** (*L'humour des animaux, 122*),

или пак употреба на разни хемиски средства:

> (22) Ⓕ **Un chimiste, très féru d'écologie, vient d'inventer une bombe à vaporiser, qui permet de se venger des moustiques sans les tuer. Ça leur donne seulement des démangeaisons...** (*Nègre: Dic. des hist. drôles, 1315)*

Сепак во некои краеви од светот постои верување дека комарците и воопшто инсектите ги отелотворуваат душите на умрените па затоа и не треба да се убиваат: (23) Ⓕ **En Amérique du Sud, on dit que les insectes et les étoiles filantes sont les âmes des morts visitant, les uns, la terre, et les autres,**

le ciel. C'est pourquoi on doit se garder d'écraser un moustique. (*Dictionnaire des superstitions)*

б. Семантички признаци

§ 6. Анализирајќи ги значењата на француските фигуративни единици (вкупно 23) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "КОМАРЕЦ", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **2** особини: особината "ГОЛЕМИНА" симболизира **мало суштество или дете** (единицата под број 1). Особината "КАКО ЖИВОТНО" симболизира **налудничавост** (2). Значи вкупно **2** единици се со симболика која потекнува од групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ".

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" донесува **претскажување на бура** (единицата под број 3).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КОМАРЕЦОТ И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ" е претставена преку **1** единица која симболизира **задевач** (единицата под број 4).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КОМАРЕЦОТ И ЧОВЕКОТ" е претставена преку **1** особина. Особината "НАПАЃАЊЕ НА ЛУЃЕТО И КАСАЊЕ" симболизира **задевач и опасно суштество** (вкупно **12** единици под броевите: 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 19, 20, 21, 22), **сексуален однос** (17) и донесува верувања **за одбрана од комарците** (вкупно **5** единици под броевите: 13, 14, 15, 16, 18) и за комарецот **како отелотворувач на душите на умрените** (единицата под број 23). Значи вкупно **19** единици се со симболика која потекнува од групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КОМАРЕЦОТ И ЧОВЕКОТ".

Сумирајќи го семантизмот на комарецот во францускиот корпус, можеме да го кажеме следното за лексичката категорија **Фигуративни значења на комарецот во францускиот јазик**:

Комарецот во француските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како човечко тело** (**мало суштество или дете**), **како човечко однесување** (**налудничавост**, **задевач и опасно суштество**, **сексуален однос**) и **како верување** (**за одбрана од комарците**, **отелотворувач на душите на умрените**, **претскажување за бура**).

§ 7. Кај француските фигуративни единици со комарец ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- најголем број единици се со негативна референтна вредност (вкупно **21** или **91,30** %). Негативните признаци и по број се највеќе, 5: **мало суштество или дете**, **налудничавост**, **задевач и опасно суштество**, **верувања за одбрана од комарци** и **претскажување за бура**.

- второто место го делат единиците со позитивна и со неодредена референтна вредност (по **1** единица или **4,35** %). Позитивен е само еден признак: **отелотворувач на душите на умерените**, а неодреден е признакот **сексуален однос**.

Комарецот е речиси целосно негативен во францускиот јазик.

§ 8. Француските фигуративни единици со "КОМАРЕЦ" (вкупно 23) се засновани врз **5** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: прва по бројност е аналогијата со **7** единици (**30,43** %), на второ место е персонификацијата со **6** единици (**26,09** %), на трето место се единиците со конкретно значење со **5** единици (**21,74** %), на четврто место е метафората со **4** единици (**17,39** %), на петто место е метонимијата со **1** единица (**4,35** %).

Б. Комарецот во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 9. Македонскиот корпус содржи вкупно **14** фигуративни единици со лексеми од полето "КОМАРЕЦ". Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е претставен во **8** единици од базата и со **57,14** % се наоѓа на прво место меѓу три групи признаци. Овој признак е застапен со следните особини: **големина** и **како животно**.

Особината **големина** се јавува, како и во францускиот јазик, преку својата вредност **мало, ситно суштество**. Таа семиолошка подлога ги реализира следните семантички назнаки: **низок човек или дете**:

(1) Ⓜ комар = «мал по раст» (*Митева: Прекари во Струмица*), **безвредни луѓе**: (2) Ⓜ Од ајпида черјо не се тргат (не се изват) = «од некои луѓе и работи не може да се добие никакава корист» (*Каваев, 2590)*, (3) Ⓜ Колку од ајпида лој, толку од него прокопија = «нема некоја голема корист од него, како што не може од ајпида (комарец) да се добие лој исто така и од него нема голема фајда» (*Каваев, 1702*), (4) Ⓜ Г'опитала ајпидата волот (бијолот) кога му се застојла на рогот: - Дан'ти тежам? - Ниту те сумив ко си дошла, ниту ќе те сумам ко ќе си сјојш, одгорил волот (бијолот) = «некои луѓе се замислуваат дека се некои и нешто а вредат многу малку» (*Каваев: Прашанки, 1)*, **мала, невредна**

работа: (5) Ⓜ Зинал да лапнит бијол, та лапнал ајпида (мува) = «се фалел дека ќе направи голема работа а всушност направил само една ситна работа, очекувал многу а постигнал малку» (Каваев, 1057), (6) Ⓜ Не се фашчат комар со биола = «за секоја работа треба да се има соодветен прибор а посебно при лов» (*Поленаковиќ: Пословици, 4357)* или **мало предупредување**: (7) Ⓜ За разбранјот и ајпида да збрчит, доста е = «на разумните луѓе не треба многу да им се зборува, тие веднаш се разбираат од збор» (*Каваев, 990*).

Особината **како животно** се содржи во **1** единица која претставува прилошка фраземa за време. Во таа единица комарецот делумно се претставува и со својата особина "ГОЛЕМИНА" но сепак доминантна е особината "КАКО ЖИВОТНО" која симболизира **невредно животно**: (8) Ⓜ кога ќе се стрижат комарците = «никогаш» (*Буг.- мак. речник*).

§ 249. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е претставен преку **1** единица и со **7,14** % се наоѓа на трето место. Се работи за едно претскажување во кое комарецот предвидува **магла и лошо време**: (9) Ⓜ Во есено време ако играат комарци приквечер и да се пикаат во лицето, али во челото, да те касаат, чекај утре голема магла и лошо време. (*Цепенков: Верувања, 49)*.

§ 10. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КОМАРЕЦОТ И ЧОВЕКОТ** е застапен во **5** единици и со **35,71** % се наоѓа на второ место. Комарецот се јавува преку својата особина "КАСНУВАЊЕ И ЦИЦАЊЕ КРВ" која, со оглед на тоа што е идентична со особината на паразитите, има слична форма на една гатанка за болвата (сп. ја единицата под број 16 кај македонските примери со болва):

(10) Ⓜ Малечко е, црно е, вујко ти викат, крвта ти је пијат = «гатанка за комарец» (*Каваев: Гатанки, 258)*. Горната особина значи симболизира **задевач и опасно суштество** и во следните две хумористични забелешки, и двете во форма на прашанки: (11) Ⓜ Кој може да бакне грда жена? - Комарец, и тоа мижејќи. (*Канал, 2000, 11.06. 1991*), (12) Ⓜ Дали знаете за човекот кој е толку малокрвен што комарците на него полагаат само теорија?

Каснувањето се разбира не е нималку пријатно како ни сврбежот што следува, па затоа комарецот зрачи исклучителен негативен строеж што доаѓа до израз и во следната пословица во која комарецот симболизира **лошо суштество**: (13) Ⓜ Комар мед не бере = «лошите по природа не можат да прават добри работи» (*Пенушлиски: Малеш*).

Со оглед на штетноста, комарецот е изложен на постојано гонење и требење од страна на човекот. Тој однос на човекот кон комарецот е

искористен во следната хумористична забелешка при што се употребува и игра на зборови којашто се заснова врз паронимискиот однос меѓу зборовите: комарци и комари:

(14) Ⓜ Во ООЗТ "Балкан експрес" од Штип, од страна на органите на прогонот беа притворени четворица возачи кои додека им траело работното време - играле комар (со девизи). Време е одговорните во "Балкан експрес" од Штип да набават ДИ-ДИ-ТИ за да ги отстранат од своите работни простории КОМАР-ците. (*Вечер, 1.09.1986*)

б. Семантички признаци

§ 11. Анализирајќи ги значењата на македонските фигуративни единици (вкупно 14) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "КОМАРЕЦ", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **2** особини: особината "ГОЛЕМИНА" симболизира **низок човек или дете** (единицата под број 1), **безвредни луѓе** (единиците под броевите: 2, 3 и 4), **мала, невредна работа** (единиците под броевите: 5 и 6) и **мало предупредување** (7). Особината "КАКО ЖИВОТНО" симболизира **невредно животно** (8). Значи вкупно **8** единици се со симболика која потекнува од групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ".

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" директно не симболизира ништо но однесувањето на комарецот претскажува **магла и лошо време** (единицата под број 9).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ИНСЕКТИТЕ И ЧОВЕКОТ" е претставена преку **1** особина. Особината "НАПАЃАЊЕ НА ЛУЃЕТО И КАСАЊЕ" симболизира **задевач и опасно суштество** (**4** единици под броевите: 10, 11, 12 и 14) и **лошо суштество** (13).

Сумирајќи го семантизмот на комарецот во македонскиот корпус, можеме да го кажеме следното за лексичката категорија **Фигуративни значења на комарецот во македонскиот јазик**:

Комарецот во македонските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како предметна стварност** (**мала, невредна работа**), **како животно** (**невредно животно**), **како човечко тело** (**низок човек или дете**), **како човечко однесување** (**безвредни луѓе**, **задевач и опасно суштество**, **лошо суштество**, **мало предупредување**) и **како предзнак за** (**магла и лошо време**).

§ 12. Кај македонските фигуративни единици со комарец ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- сите **14** единици се со негативна референтна вредност или **100 %**. Тоа значи дека сите претходно наведени **7** признаци + **1** предзнак се негативни.

Комарецот значи е сто отсто негативен во македонскиот корпус.

§ 13. Македонските фигуративни единици со "КОМАРЕЦ" се засновани врз **5** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно 14 единици прва по бројност е метафората со **8** единици (**57,14 %**), на второ место е персонификацијата со **3** единици (**21,43 %**), третото место го делат хиперболата, аналогијата и играта на зборови со по **1** единица (**7,14 %**).